

LIETUVIŲ LIAUDIES STEBUKLINĖS PASAKOS

Devyniabrolė ir devyniagalvis

Vieną kartą gyveno devyni broliai ir dešimta sesuo. Sesuo ėmė ir ištekėjo. Ir broliai pasiliko vieni namie gyventi. Kartą sesuo, pasiilgusi brolių, išsiprašė vyro namo viešėtų. Pakinkė jos vyras jai arklių, pasiėmė bandelę ir važiuoja. Privažiuoja mišką, žiūri – atsiveja slibinas devyniagalvis. Pribėgęs slibinas pasakė:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukite jūs, aš jums atiduosiu bandelę, – ir išmetė iš vežimo. Toli nuvažiavo, pakol slibinas prarijo bandelę.

Tada slibinas vėl pradėjo vytis. Prisivijęs sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukit, aš jums duosiu vieną ratą. Numovė ratą ir ėmė važiuoti su trim ratais.

Devyniagalvis, prarijęs ratą, vėl prisivijo ir sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukite, aš jums duosiu kitą ratą. Numovė kitą ir ėmė važiuoti ant dviejų ratų. Slibinas ėmė graužti.

O ji jau gerokai nuvažiavo, kol devyniagalvis prisivijo. Pamatė, kad vėl atbėga devyniagalvis ir sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukit, aš jums duosiu trečią ratą.

Numovė ir atidavė. Slibinas ėmė graužti. Tada ji vėl pavažiavo gerą galą, kol pamatė – vėl slibinas prisivijo. Ir sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukit, aš jums duosiu paskutinį ratą. Numovė ir atidavė. Dabar jai buvo važiavimas sunkus, reikėjo tęsti tęsti arkliui ratai. Slibinas sugraužė ir prisivijęs sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukit, aš jums duosiu ratus.

Ir atidavė ratus, pati ėmė joti kiek tik arklys iššoka. Slibinas graužė ratus daug daugiau laiko, ir ji didelį gabalą kelio nujojo. Žiūri – atbėga devyniagalvis ir sako:

– Merga, merga, kur važiuoji?

– Į brolius viešėti.

– Mes tave pjausim.

– Nepjaukit, aš jums duosiu vadeles, pavalkus.

Atidavė ir ėmė joti kiek tik arklys šoka. Slibinas ėmė ėsti pavalkus ir vadeles, suėdęs ėmė vytis. Pamatė jau, kad atsiveja, paleido arklį. Pribėgo ir sako slibinas:

- Merga, merga, kur važiuoji?
- Į brolius viešėti.
- Mes tave pjausim
- Nepjaukit, aš jums duosiu arklį.

Atidavė arklį ir ėmė bėgti pėsčia. Slibinas suėdė arklį ir ėmė vytis.

Kai pamatė, kad atbėga slibinas, įlipo į ąžuolą. Slibinas ėmė ąžuolą graužti.

Tada ji jau kai pamato, kad ąžuolas pagrauztas, pasako:

- Rietu parietu,
Kiškio taukai, rietu.

Ir užauga ąžuolas. Atskrido gegutė į ąžuolą. Tada ji užmovė gegutei ant kojos savo žiedą ir paleido į brolius pasakyti, kad atbėgtų jos gelbėti. Gegutė nuskrido į brolių namus, atsistojo ant lango ir ėmė kukuoti:

- Devyni broliai, kukū,
Dešimta sesuo, kukū,
Ąžuole sėdi, kukū,
Devyniagalvis, kukū,
Ąžuolą graužia, kukū.

Vyresnysis brolis ėmė ir nuvaikė gegutę sakydamas:

- Ką čia ji plepa?!

Tada gegutė užskrido ant kito brolio lango ir ėmė kukuoti:

- Devyni broliai, kukū,
Dešimta sesuo, kukū,
Ąžuole sėdi, kukū,
Devyniagalvis, kukū,
Ąžuolą graužia, kukū.
Balnokit žirgus, kukū,
Galąskit kardus, kukū.

Tada brolis ėmė ir nuvaikė gegutę. Gegutė pamatė, kad jos neklauso, tai ir nuskrido į jauniausio brolio langą, kuris buvo atdaras, ir įmetė nuo kojos žiedą į brolio kambarį. Tada broliai pamatė, kad tikrai taip yra, kaip gegutė sakė. Pasibalnojo žirgus, pasiėmė kardus ir išjojo.

Devyniagalvis išgirdo kažką dundant ir sako:

- Merga, merga, kas čia trinka?

- Vėjelis pučia, girelė ūžia,
Beg ne mano broleliai atjoja.

Slibinas užgirdo, kiek pabuvęs, – ir vėl dunda. Jis ir vėl klausia:

- Merga, merga, kas čia trinka?

- Vėjelis pučia, girelė ūžia,
Beg ne mano broleliai atjoja.

Slibinas taip ėmė skubinti ąžuolą graužti, kad jau tik lūžti. Užgirdo labai trinkant, pakėlė galvą ir klauso. Tuo laiku ji sugiedojo:

– Rietu parietu,
Kiškio taukai, rietu.

Ąžuolas ir vėl užaugo. Slibinas vėl ėmė graužti. Grauzė, grauzė ir vėl išgirdo užiant. Pakėlė galvą aukštyn ir klauso. Tada ji vėl sugiedojo:

– Rietu, parietu,
Kiškio taukai, rietu.

Ąžuolas ir vėl užaugo. Slibinas vėl ėmė graužti taip smarkiai, jog ąžuolas pradėjo siūbuoti, ir ji tik neišlėkė iš ąžuolo. Tada pamatė – atjoja broliai. Slibinas ir vėl klausia:

– Kas čia dunda?

– Vėjelis pučia, girelė ūžia,
Jau mano broleliai atjoja.
Atjoja mano devyni broleliai,
Nukerta tau devynias galvas.

Atjojo ir broliai. Pamatė – slibinas baigia graužti ąžuolą. Prijojo prie slibino ir pradėjo kapoti galvas. Vienas brolis nukirto vieną galvą, kitas – kitą, trečias – trečią, ketvirtas – ketvirtą, penktas – penktą, šeštas – šeštą, septintas – septintą, aštuntas – aštuntą, devintas – devintą, ir slibinas krito žemėn negyvas.

Tada broliai parsivedė savo seserį namo, visi pasivaišino.

Joniukas ir Elenėlė

Gyveno tėvas ir motina, turėjo sūnų ir dukterį. Sūnus buvo vardu Joniukas, o duktė – Elenėlė. Tėvas mirdamas sakė:

– Elena, dukterėle, nenuskriausk broliuko Joniuko, – ir mirė.

Joniukas ir Elenėlė išėjo iš namų. Eina keliu – Joniukas įsinorėjo gerti. Rado jis arklio pėdelį, sako:

– Elena, sese, aš gersiu!

– Joniuk, broliuk, negerk, nes pavirsi arkliuku!

Negėrė. Jie vėl eina. Rado Joniukas jaučio pėdelį, sako:

– Aš gersiu!

– Joniuk, broliuk, negerk, nes pavirsi jaučiuku!

Vėl jieėjo keliu. Ejo,ėjo, rado aviniuko pėdelį. Joniukas ėmė ir atsigėrė – tuoj jis pavirto aviniuku: aukso rageliai, šilkų vilnelės. Dabar sako Elenėlė:

– Joniuk, broliuk, kur aš tave dėsiu?!

Ji įlipo į eglę, o aviniukas paliko žemėje. Eina šaulys. Elenėlė sako:

– Oi tu šauly, šauliukėli,
Nebaidyk mano brolio avinėlio!

Parėjo šaulys namo, pasakė ponui, kad miške labai gražiai gieda. Ponas nuėjo paklausyti. Elenėlė sako:

– Oi tu ponai, ponaitėli,
Nebaidyk mano brolio avinėlio!

Tuoj ponas pasikinkė staininius arklius, nuvažiavo į mišką ir parsivežė Elenėlę ir Joniuką avinėlj. Parvažiavęs namo, ponas vedė Elenėlę. Vieną dieną atėjo laumė ragana ir sako:

– Elenėle, einam maudytis!

Ta ir eina. O laumė ragana kaip stums ir įstūmė ją į upę. Elenėlė pavirto marga žuvele, o laumė ragana apsilvilo Elenėlės rūbais ir parėjo pas poną.

Ponas ir nepažino: manė, kad tai jo pati. Laumė ragana apsimetė sergančia ir sako:

– Pjaukim avinėlj!

Ponas mano sau: „Kas čia yra? Pirma taip mylėjo avinėlj, o dabar liepia pjauti.“ Na, bet ką darys – liepė tarnams papjauti. O aviniukas prašo poną:

– Ponuli, leisk mane prie upės atsigerti.

Ponas leido. Avinėlis nubėgo prie upės ir gieda:

– Elena, sese,
Elenėle, Elenėle,
Ketina mane
Ponas pjauti.
Tijūnas, vaitas
Peilelius galanda,
Dvaro tarnai
Geldeles mazgoja.

O Elenėlė iš upės atsiliepia:

– Joniuk, broliuk,
Duok rageliais į dureles,
Klaupk poneliui po kojėlėm,
Kad sušauktų visą valsčių,
Kad suverptų baltą liną,
Kad nudirbtų šilkų tinklą,
Kad pagautų margą žuvį.

Išgirdo tarnai giedant, pasakė ponui. Nuėjo pats ponas pasiklausyti. Avinėlis vėl gieda:

– Elena, sese,
Elenėle, Elenėle,
Ketina mane
Ponas pjauti.
Tijūnas, vaitas
Peilelius galanda,
Dvaro tarnai
Geldeles mazgoja.

Elenėlė vėl taip pat atsiliepia:

– Joniuk, broliuk,
Duok rageliais į dureles,

Klaupk poneliui po kojelėm,
Kad sušauktų visą valsčių,
Kad suverptų baltą liną,
Kad nudirbtų šilkų tinklą,
Kad pagautų margą žuvį.

Ponas sušaukė žmones – suverpė linus, nudirbo tinklą. Užmetė tinklą ir pagavo margą žuvį. Ponas permetė žuvį per petį – ir atsistojo Elenėlė.

Atvedė išsakuotą kumelę, pastatė prie laumės raganos ir liepė jai šerti ranka, tai nubėgs. Kaip šėrė ranka – ranka prilipo. Liepė spirti su koja. Spyrė – koja prilipo. Liepė šerti kakta: visa atšoks. Kaip dunkstelėjo laumė ragana kakta į sakuotą kumelę, ir visa prilipo. Tada pasakė kumelei:

– Kumele, bėk!
Šilkų pievoj pasivolioki,
Sraunioj upėj nusimazgoki!

Ir iki šiol ant sniego laumės raganos kauleliai blizga.

Gyvasis vanduo: lietuvių liaudies stebuklinės pasakos, sudarė Bronislava Kerbelytė, Vilnius: Vyturys, 1989, p. 22–28, 211–214.